

**Szénási Lilla:**

## **Kihívások és lehetőségek a Digitális generáció oktatásában**

„Amíg kicsi voltam és okos és kedves és szép, mindig tudták, hogy kire hasonlítok.

Nagymama azt mondta: Istenem, akárcsak az anyja!

Nagypapa azt mondta: az ördögbe is, szakasztott az apja!

Emil bácsi azt mondta: a megszólalásig szegény Jolán!

Apukám azt mondta: mintha csak magamat látnám!

És anyukám azt mondta: azért talán rám is hasonlít egy kicsit!

... Amióta nagy vagyok és nyegle és idétlen, csak ülnek és sóhajtoznak, hogy kire ütött ez a gyerek.

Nagymama azt mondja: én nem tudom, kire, de az anyjára biztos nem!

Nagypapa azt mondja: én nem tudom, kire, de az apjára biztos nem!

Emil bácsi azt mondja, hogy szerencse, hogy szegény Jolán már nem érte meg!

Apa azt mondja: most láthatja az anyja, hogy nem kellett volna mindent ráhagyni!

Anya pedig azt mondja: te vagy az apja, hát mért nem pofozod meg?

... Emil bácsi szerint ez szomorú, mert ugye, az ő családjukban mindenki normális volt, és attól fél, hogy ez, sajnos, a Rezső vére.”

(Janikovszky Éva: Kire ütött ez a gyerek?)

Kire ütött ez a gyerek? – teszik fel gyakran a kérdést szülők, nagyszülők, mikor értetlenül állnak a gyermek viselkedésével, beszéd-, tanulási- és egyéb szokásaival szemben. Bezzeg az én időmben! – sóhajt még a fiatal, 30-as éveiben járó szülő is...

### **Nemzedékek és a digitális világ összefüggései**

„A generációs kérdésselvetés felettébb nemzetspecifikusnak mutatkozik – írja Szabó Andrea és Kiss Balázs: Konfliktus és generáció című tanulmányában. Pilcher (1995) szerint a brit társadalomtudomány nemigen foglalkozik vele, az amerikai leginkább a hatvanas évek óta (Jennings-Niemi, 1981), a franciákban pedig éles vita látható még a mozgalmas hatvanas évek generációs minősítésének a tárgyában is (Vinen, 2007). Ezzel szemben a német gondolkodás több, mint kétszáz éve, újra és újra szembenéz a generációváltás, főleg a fiatalok politikai viselkedésének problémájával. Nem véletlen tehát, hogy a hazai és a nemzetközi szakirodalom szerint legfontosabb munka német földön keletkezett, és magyar ember írta. Mannheim Károly 1928-as „A nemzedékek problematikája” című munkájáról van szó”<sup>34</sup>.

Karl Mannheim elsőként elemezte szociológiai-kulturális szempontból a nemzedékek problematikáját. Meglátása szerint a születés egyidejűségén alapul a nemzedékek együvé tartozása, ám az így keletkező korcsoport mégsem alkot egy nemzedéket, mert csupán ez még nem képezi közös alapját. Így pusztán statisztikai kategóriáról beszélhetünk. Az azonos életkorban átélt események és közös élmények szükségesek a közös nemzedéki kultúrához. A

---

<sup>34</sup> Szabó Andrea – Kiss Balázs: Konfliktus és generáció. A generációs konfliktusok fogalmi kiindulópontjai, Politikatudományi Szemle, XXII/4, 105. p.

digitális nemzedéknél ez az információs kommunikációs technológiák használata révén valószínűleg meg elsősorban.

Mannheim definíciójában azt is megtaláljuk, hogy nemzedéki egyenlőtlenségek is léteznek. Ez azt jelenti, hogy összekötő vagy szétválasztó kapcsok alakulhatnak ki azok által a generációs élmények révén, amelyek társadalmi, nemi stb. hovatartozástól függően alakulnak ki.<sup>35</sup> Ez magyarázza, hogy a digitális nemzedéken belül találunk olyan fiatal korcsoportokat, amelyeket életkoruknál fogva ehhez a nemzedékhez sorolnánk, de élethelyzetük, és az információs-kommunikációs technológiákhoz való korlátozott hozzájárása miatt mégsem tesszük<sup>36</sup>.

Érdekes, hogy nem a szokásos nemzedéki váltással magyarázzák a digitális generáció megjelenését. Tehát nem fokozatosan változtak a korábbi generációkhoz képest, ami a ruházatokban, beszédükben, (test)ékszerek viselésében, összességében a stílusukban nyilvánul meg, hanem szinte egy csapásra. A matematikából kölcsönzött „szingularitással” lehetne ezt leginkább kifejezni.<sup>37</sup> „A digitális generációk színrelépését sokan nem a szokványos nemzedéki váltással magyarázzák. Úgy tartják, az info-kommunikációs technológia, a hálózat alapú kommunikáció, a mobilkommunikáció olyan minőségi változások lehetőségét hordozza, amelyek példa nélküliek az emberiség történetében, és éppen ezért a történelem tanulmányozásából fakadó analógiák már nem használhatóak.”<sup>38</sup> De mit is rejt magában a digitális generáció fogalma? Kik tartoznak ebbe a csoportba?

---

<sup>35</sup> Mannheim, Karl: A nemzedékek problémája, In: Tudásszociológiai tanulmányok, Osiris, Budapest, 2000, 209-229. p.

<sup>36</sup> Mark Prensky nevéhez fűződnek a „digitális bennszülött” és „digitális bevándorló” fogalmak. Az előbbi kifejezés azokat az egyéneket takarja, akik már az információs kommunikációs technológiával átszótt környezetben nevelkedtek fel, míg az utóbbi kifejezéssel azokat szokták illetni, akiknek felnőttként kellett már alkalmazkodniuk a technológia fejlődéséhez.

Prensky, Mark: Digitális bennszülöttek, digitális bevándorlók, Magyar Református Nevelés, XII/1, 2-7. p.

Ezek a korábban látszólag homogénnek tűnő csoportok azonban mára már sokkal polarizáltabban jelennek meg, vagyis nem lehet kizárólag születés szerint besorolni valakit egyik vagy másik kategóriába. Sokkal pontosabb képet kapunk, ha a digitális technikák használatának minőségi mutatói alapján próbálunk meg csoportokat képezni. Ezen attitűd alapján a következő képen csoportosíthatunk:

- Digitális remeték, akik egyáltalán nem használnak IKT eszközöket.
- Digitális felfedezők, ők már elkezdtek az ismerkedést ezekkel az eszközökkel, de a folyamatnak még csak az elején tartanak.
- Digitális nomádok, már használják a számítógépet és az internetet, web 1.0-ás felhasználók.
- Digitális vándorok, akik egyes dolgokban már meghaladják a digitális nomádok szintjét, viszont még nem érték el a következő, digitális telepesekét.
- Digitális telepések, akik leginkább megfelelnek napjaink kihívásainak. Digitálisan kommunikálnak, és számos tevékenységet az internet segítségével valósítanak meg (pl. számlafizetés, szállásfoglalás). Ők már web 2.0-ás felhasználók.
- Digitális honfoglalók, akik szinte állandóan on-line vannak. Az internet számukra az egyetlen információs forrás, és elvonási tünetek vannak, ha on-line kell lenniük.

Buda András: Pedagógusok az információs társadalomban; <http://www.osztalyfonok.hu/cikk.php?id=1236>

<sup>37</sup> Az ősrobbanás-elmélet szerint a világegyetem, kezdeti állapotában egy végtelenül kis kiterjedésű, ugyanakkor végtelen sűrűségű és hőmérsékletű pont volt. Ez az állapot azonban túl van a matematikai leírhatóság határain - semmit nem lehet róla kijelenteni; a számítások teljesen összezavarodnak, értelmetlenné válnak. Olyan ez, mint amikor nullával próbálunk meg elosztani egy számot. Lehetetlen megmondani a végeredményt. A matematikai szaknyelv ezt nevezi szingularitásnak.

<sup>38</sup> Szabolcs Éva: Életkorok, nemzedékek: A gyermekkor időbelisége. In: Tóth-Mózer Szilvia, Lévai Dóra, Szekszárdi Júlia (szerk): Digitális Nemzedék Konferencia, ELTE PPK, Budapest, 2012, 7. p.

William Strauss és Neil Howie szezonális ciklusokra osztotta az angol-amerikai történelmet, és annak alapján nevezték el a generációkat, hogy melyik periódusban születtek. A generációkat az internettel való találkozásuk alapján:

- „Veteránok”,
- „Baby-boomerek”,
- „X generáció”,
- „Y generáció”,
- „Z generáció”,
- „Alfa generáció”

címkékkel jelölik. Ennek a felosztásnak az alapján Digitális generációról, az Y generációtól kezdődően beszélhetünk. Azért, hogy jobban megérthessük, miben is mások, lássuk az előző generációk jellemző tulajdonságait:

*Veteránok* – Ebbe a nemzedékbe az 1925-1945 között születetteket sorolják. Csendes generációnak is nevezik őket. Stabil értékítélet, tradicionális gondolkodás, a kemény munkába vetett hit jellemezi. A világrendet, általában a világot nem igazán akarták megváltoztatni, inkább elfogadták olyannak, amilyen. Mivel idős korban találkoztak először az internettel, ezért nehezen tudnak megbirkózni a digitális társadalom általi kihívásokkal. Sokuknak a számítógép kezelése is problémát okoz.

*Baby-boomerek* – Az 1946-1964 között születetteket baby-boomereknek nevezték el, akik az életközép táján találkoztak először a számítógéppel és az internettel. Munkavégzésükbe beépült ugyan a számítógép használata, de radikális változást mégsem hozott.

*X generáció* – Átmeneti nemzedék tagjainak, vagy hírnök-nemzedéknek is nevezik azokat, akiknek a születése 1965-1979 közé esik. Az X generáció tagjai kamaszként vagy az ifjúkorban találkoztak a számítógéppel. Munkavégzésükhöz munkahelytől függően akár napi szinten használhatják az internet adta lehetőségeket. Az otthonaikban is túlnyomó részt van internet és helyel-közzel rendszeresen használják. Jelenleg ők alkotják túlnyomó részt a munkaerő piac zömét.

*Y generáció* – Az 1980-1995 között születettek azon generációhoz tartoznak, akik számára már teljesen természetes az internet jelenléte, hiszen már gyermekként találkoztak vele. A digitális generáció első hullámába tartoznak. Mára már megjelentek a munkaerő piacon is, ezzel pedig komoly kihívás elé állítják az X generáció tagjait. William Strauss és Neil Howe *Millennials Rising: The Next Great Generation* című könyve szerint ennek a generációnak a következő jellemzői vannak:<sup>39</sup>

- különlegeseek – legalábbis annak érezhetik magukat, mert gyerekkorukban rengeteget törődtek velük, sokkal többet, mint bármely korábbi generációval;
- védettek – ugyanezen okoknál fogva. Sokuk fölött még húszas éveikben is ott körözik a gyerekeket elengedni nem akaró „helikopter-szülők”;
- magabiztosak és optimisták – a Zabhegyező elidegenedett, szorongó, lázadó 50-es évekbeli kamasz hősének, Holden Caulfieldnek az ellentétei;
- csapatban szeretnek dolgozni;

---

<sup>39</sup> Strauss, William - Howe, Neil: *Millennials Rising: The Next Great Generation*, 3rd Printing edition, Vintage, 2000

- ambíciózusak, erősen motiváltak, racionálisak és hosszú távra terveznek – szemben az előző generációkkal, akiket a művészet, a filozófia és a keleti vallások vonzottak;
- nagy nyomás nehezedik rájuk, mivel sokkal bizonytalanabb gazdasági környezetben lépnek ki a világba, mint a szüleik;
- sokkal hagyományosabb, konvencionálisabb értékrenddel rendelkeznek, mint az előző két generáció.

*Z generáció* – 1996-2009, az Új csendes generáció megnevezést is használják velük kapcsolatban. Leginkább a veteránokra, vagy a csendes generációra hasonlítanak: simulékonnyan alkalmazkodnak a fennálló rendszerhez, különösebb kritika nélkül elfogadják a szüleik értékrendjét. A csendes vagy Z generáció lázadása a visszavonulás és az újra elcsendesedés, hiszen a napi elvárásoknak szinte lehetetlen megfelelniük. A Z generáció már beleszületett az internetes társadalomba, számukra ez a közeg már teljesen természetes. Idejük jelentős részét online töltik, a közösségi oldalakon chatelnek és barátkoznak. A gazdasági és társadalmi változásokra már gyerekkoruktól kezdve minden eddigi generációnál nagyobb befolyást gyakorolnak, a marketing-szakemberek az ő „lájkaikra” vadásznak.<sup>40</sup>

*Alfa generáció* – tagjai 2010 után születettek. Számukra teljesen természetes a digitális közeg. A gyermek már egészen kicsi korától mobiltelefonon beszélő, számítógépen dolgozó szülőket lát maga mellett, miközben a háttérben be van kapcsolva a televízió. Egy magyarországi országos szűrővizsgálat kimutatta, hogy számítógép-használatra az óvodába járó gyerekek közel 1/3 részének volt már alkalmuk. A szülőknél több mint fele helyesnek tartotta, hogy óvodás korú gyermeke számítógépet használjon.<sup>41</sup>

### **Milyen változásokat hoz a Digitális generáció életében a gyors információáramlás, annak feldolgozása, és milyen hatással van mindez a tanulásukra?**

Gyarmathy Éva írja: „A korábbi elemző, lépésről lépésre történő feldolgozás mellett egyre nagyobb szerepet kap az átfogó, téri-vizuális feldolgozás. A technikai eszközök lehetővé teszik, hogy gyorsan, sok információt hordozó téri-vizuális ingerekre épüljön az információ-átadás. Ehhez alkalmazkodik az agyunk is. Újabb lényeges változás következik be az agyban.”<sup>42</sup>

Az ingerek elárasztják az agyukat, amely aztán az ennek megfelelő feldolgozásra formálódik. Nagyon könnyen dolgozzák fel a változó információkat, gyorsan hoznak döntéseket, viszont nehezen tudnak módszeresen, rendszerben gondolkodni.

Az olvasás háttérbe szorul náluk, a vizuális élményeket részesítik előnyben. Ennek következtében gyengül a képzetalkotásuk, amely maga után vonja a gyengülő szövegértést.<sup>43</sup>

Mivel lényegesen többet ülnek a számítógépek előtt már kisgyermek korban is, mint az előző generációk, így náluk a szenzo-motoros rendszer lassabban fejlődik, sok esetben pedig gyengébben is működik. Hiányzik az elegendő mozgás, amely segíti a testséma beépülését az agyban.

<sup>40</sup> Tari Annamária: Z generáció, Tercium kiadó, 2011

<sup>41</sup> Török Balázs: Számítógép-használat óvodáskorban – Országos szűrővizsgálat eredményei alapján., 2009, <http://www.ofi.hu/torok-balazs-szamitogep-hasznalat-ovodaskorban-az-orszagos-szulovizsgalat-eredmenyei-alapjan>

<sup>42</sup> Gyarmathy Éva: Ki van kulturális lemaradásban?, In: Tóth-Mózer Szilvia, Lévai Dóra, Szekszárdi Júlia (szerk): Digitális Nemzedék Konferencia, ELTE PPK, Budapest, 2012, 11. p.

<sup>43</sup> Nézetem szerint erre vezethető vissza, hogy egyre rosszabbul teljesítenek a fiatalok a szövegértésben.

Az egyensúlyrendszer is kevesebb ingert kap a mozgáshiány következtében, pedig jelentős szerepe van a figyelem megalapozásában.

A Digitális generáció tagjainál az előző generációk bal agyféltekés dominanciája csökkenni látszik. A bal agyféltekéhez olyan funkciók kapcsolódnak, amelyben meghatározó az egymásutániség, mint a beszéd, írás, olvasás, számolás, logika. Ezek mind megkívánják a részek megfelelő illesztését. Ezzel szemben a jobb agyfélteke az információkat átfogóan, egyidejűleg kezeli, automatikusan összerak a rendelkezésére álló részletekből egy megoldást, képet, ötletet, döntést, fogalmat. A jobb agyféltekéhez kapcsolódik a térbeli-vizuális képességek, a zene, a képzelet, a humor<sup>44</sup>.

Úgy tűnik, az iskolarendszerünk nem tud mit kezdeni a digitális kor hatásaival, és nem tud mit kezdeni a Digitális nemzedékkel sem. Szabó Éva (SZTE, Pszichológiai Intézet) mondta a Digitális Nemzedék Konferencia „A digitális szakadékon innen és túl” című előadásában, hogy pedagógusként az egyetlen lehetőségünk, hogy meg kell változtatnunk azt az attitűdöt, amivel hozzáállunk a digitális világhoz. Hozzátenném, meg kell változtatnunk a hozzáállásunkat a Digitális nemzedékhez is.

Milyen képünk van tulajdonképpen a Digitális nemzedék tagjairól, és reális a róluk kialakított képünk? Szabó Éva így látja ezt:<sup>45</sup>

- Azt mondják róluk a pedagógusok, hogy nem tudják koncentrálni a figyelmüket. Ez azonban nem teljesen igaz, hiszen ami érdekli őket (pl. számítógépes játékok, közösségi oldalak), arra órákig is képesek koncentrálni.
- A tanítási órákon úgy tűnik, nem érdekli őket semmi. Ez is csak látszat. Tény, hogy az óra frontális részét kitevő tanári magyarázat monotonitása nem köti le a figyelmüket. De erősen célvezéreltek. Tudniuk kell, hogy miért kell megtanulniuk egy bizonyos anyagot, hogyan, milyen formában lesz számon kérve.
- Nincs kitartásuk, állítják róluk. Ugyanakkor fokozott igényük van a kommunikációra, a megosztásra.
- A tanár számára úgy tűnik, nem kellően fegyelmezettek, azonban csak rosszul tűrik azt a passzivitást, amire a tanítási órák alatt kényszerülnek.
- Míg az előző generációk az órák alatt önállóan dolgoztak, bennük fokozott igény van a kooperációra.

Ez a generáció az előző nemzedékek lineáris tanulási modelljével ellentétben képes arra, hogy megossza a figyelmét, egy időben párhuzamos módon dolgozzon fel különböző jellegű információkat, miközben elmélyült gondolkodási tevékenységet végez.

A Z generációnak teljesen természetes, hogy egyszerre több, akár öt-hat tevékenységet is folytat különféle digitális eszközökön. Ezt a jelenséget az informatikából kölcsönzött *multitasking*<sup>46</sup> fogalommal írják le a generáció kutatók. A tanulás szempontjából ez azt jelenti,

---

<sup>44</sup> Gyarmathy Éva: Ki van kulturális lemaradásban?, In: Tóth-Mózer Szilvia, Lévai Dóra, Szekszárdi Júlia (szerk): Digitális Nemzedék Konferencia, ELTE PPK, Budapest, 2012, 11-13. p.

<sup>45</sup> Szabó Éva: A digitális szakadékon innen és túl, <http://www.slideshare.net/digitalisnemzedek/szab-va-a-digitlis-szakadkon-innen-s-tl-a-tanrszerep-vltozsa-a-xxi-szzadban>

<sup>46</sup> A multitasking megnevezést egyidejűleg futtatható több alkalmazás megnevezésére használják az informatikában.

hogy egyidejűleg, vagy gyors egymásutániságban eltérő feladatrészeket oldanak meg, amelyek utána összeállnak egy egésszé.<sup>47</sup>

A gyors, sokféle információ és inger úgynevezett információs türelmetlenséget indikál náluk. A tanulásukban ez úgy nyilvánul meg, hogy mivel a papír alapú szövegek statikusak, nem tartalmaznak elegendő gyors és megfelelő információt, nem stimulálják egyszerre több érzékszervet. Így számukra ezek nem elég érdekesek, mivel nem közvetít számukra elegendő ingermennyiséget, vagyis fellép náluk az információs türelmetlenség.<sup>48</sup>

### **Hogyan használható az elméleti tudás a hitoktatásban?**

Abban a kivételes helyzetben vagyunk, hogy a hittan óra olyan tanítási óra, ahol hitünk szerint ténylegesen a valódi élet megéléséhez támpontokat adó ismereteket sajátíthatnak el a gyerekek. A „*Mire jó ez nekem?*” és a „*Mi hasznom van belőle?*” kérdésekre egyértelmű választ tudunk adni: Megtalálhatják a valódi identitásukat. Azt az embert, akinek Isten megteremtette őket. Tehát segíti a helyes önkép kialakulását vagy megtalálását. Mert bár az önbecsülésük magasnak látszhat, ez gyakran alacsony önértékeléssel párosul. Közben gyártanak egyfajta én-megjelenítést, amiben a nyilvánosságnak szánt ön-megjelenítésük tükröződik. Egy olyan feltételezett elvárásnak megfelelő én, amiről úgy gondolják, hogy az ő csoportjuk, korosztályuk ezt szeretné látni. Itt kap hatalmas teret a jézusi elfogadás megismerése.

Minél több időt tölt valaki online, annál inkább lehet tudni, hogy egy nagyon erősen nárcisztikus világban él. A digitális generáció tagjai gyakran felvesznek egy nárcisztikus, izolatív pozíciót, mert minden áron el akarják érni a céljukat. Nem tudatosul bennük, hogy nem csak annak kellene fontosnak lenni, hogy pl. milyen tudással indulnak az életnek, hanem, hogy milyen érzelmekkel, érzelmi háttérrel? Ezért fontos a hitoktatásban az *affektív cél meghatározása*, amely az új református hitoktatási tantervben már megjelenik a kognitív és a pragmatikus cél mellett. Egy-egy affektív cél hangsúlyossá tétele *elősegíti a szociális készségek, az empátia fejlesztését*.

A jobb agyféltekéjük erőteljes fejlődését is kihasználhatjuk. Ők egy vizuális generáció, tehát vizuálisan (leírt és képi információ) jobban is tanulnak. Vigyük be az oktatásba a technika eszközeit úgy, hogy ezeket elsősorban ők használják. Ne féljünk a technika vívmányaitól, hanem fordítsuk az előnyünkre. *Készíthetnek összefoglaló prezentációkat, animációkat egyénileg, vagy akár közösen, hiszen így lehetőséget adunk nekik a kooperációra.*

A kiscsoportokban való dolgozás, prezentációk készítése az mellett, hogy egy általuk elfogadott és kedvelt tanulási mód, a *verbális készségük fejlesztésére is alkalmas*.

Amikor Jézus fontos dolgokról tanított, gyakran olyan példázatok segítségével tette, amit a hétköznapi életből merített, így mindenki számára érthető volt. A Z generációt nekünk is *olyan módon kell tanítanunk, amit értenek*. Ezért le kell szögezni, hogy az órának interaktívnek kell lennie és digitális eszközöket használnia, hiszen a hatékony oktatásnak a módszertanában a diákok megváltozott igényeihez kell alakulnia, hogy teljesítményre kész készségeket hozhasson létre. Mindez a hitoktatóktól, a tanároktól igényli a generációk közti ismeretet és alapos felkészültséget. Ezt segítő, a Református Pedagógiai Intézet révén elindult a

---

<sup>47</sup> Tari Annamária: Z generáció, Tercium kiadó, 2011, 56. p

<sup>48</sup> Lénárd András: A digitális kor gyermekei, Gyermeknevelés, III/1, 79. p.

gondolkodás a katechetikában használható digitális tartalmak fejlesztéséről.<sup>49</sup> Hiszen a multimédiás és kommunikációs technika végtelen lehetőségeket rejt a hitoktatásban is. Ezeket a lehetőségeket nekünk ki kell használnunk, hogy Isten örökkévaló üzenetét a Z generáció nyelvén juttassuk el hozzájuk.

## Felhasznált irodalom

### Könyvek

1. Strauss, William - Howe, Neil: Millennials Rising: The Next Great Generation, Vintage; 3rd Printing edition, 2000.
2. Tari Annamária: Y generáció, Jaffa kiadó, 2010.
3. Tari Annamária: Z generáció, Tercium Kiadó, 2011.

### Tanulmánygyűjtemények

1. Gyarmathy Éva: Ki van kulturális lemaradásban? In: Tóth-Mózer Szilvia, Lévai Dóra, Szekszárdi Júlia (szerk.): Digitális Nemzedék Konferencia, ELTE PPK, Budapest, 2012.
2. Mannheim, Karl: A nemzedékek problémája. In: Tudásszociológiai tanulmányok. Osiris, Budapest, 2000.
3. Somlai Péter: Nemzedéki konfliktusok és kötelékek, In: Bauer Béla, Szabó Andrea (szerk.): Arctalan(?) nemzedék Ifjúság 2000-2010., Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, Budapest, 2011.
4. Szabolcs Éva: Életkorok, nemzedékek: A gyermekkor időbelisége, In: Tóth-Mózer Szilvia, Lévai Dóra, Szekszárdi Júlia (szerk.): Digitális Nemzedék Konferencia, Budapest, ELTE PPK, Budapest, 2012.

### Folyóirat cikkek

1. Lénárd András: A digitális kor gyermekei; Gyermeknevelés, III/1, 74-83. p.
2. Prensky, Marc: Digitális bennszülöttek, digitális bevándorlók, Magyar Református Nevelés, XII/1, 2001, 2-7. p.

### Internetes források

1. Buda András: Pedagógusok az információs társadalomban;  
<http://www.osztalyfonok.hu/cikk.php?id=1236>  
letöltés: 2015.3.28.
2. Szabó Éva: A digitális szakadékon innen és túl;  
<http://www.slideshare.net/digitalisnemzedek/szab-va-a-digitlis-szakadkon-innen-s-tl-a-tanrszerep-vltozsa-a-xxi-szzadban>  
letöltés: 2015.4.13.
3. Török Balázs: Számítógép-használat óvodáskorban – Az országos szűrővizsgálat eredményei alapján;

---

<sup>49</sup> Erről szólt a Református Pedagógiai Intézet „Közösségi média és keresztyén nevelés” című konferenciája 2015. április 17-18-án, Budapesten.

<http://www.ofi.hu/torok-balazs-szamitogep-hasznalat-ovodaskorban-az-orszagosszulovizsgalat-eredmenyei-alapjan>  
letöltés: 2015.3.28.